

Det finns en inre likhet, gränsande till identitet, mellan de båda sjuka målargenierna van Gogh och Hill, skriver Gunnar Ekelöf med anledning av Carl Fredrik Hills födelse, som firas med Nationalmuseiutställning samt Hill-böcker av Anderberg-Hager och Erik Blomberg

ett av Van Goghs mest »japanska». Elva år ligger mellan dem. Man skulle kunna tro på en utveckling från elegiskt till dynamiskt, från poetiskt och impressivt till knotigt och expressivt, från sidenmålningens mera konventionella färgtoning till träsnittets rena färgplan inom klart markerad kontur — för att nu låna en bild.

Men man kan inte jämföra dem de båda konstnärerna. Oavsett den inbördes skillnaden i startmöjligheter, i mogenhet, i tid, i beroende av tiden är det som om båda stod på sidan om utvecklingen, egenartade och därför också inkommensurabla. Det är endast inom det konsthistoriska skeendets ram som företeelserna blir

CARL FREDRIK HILL

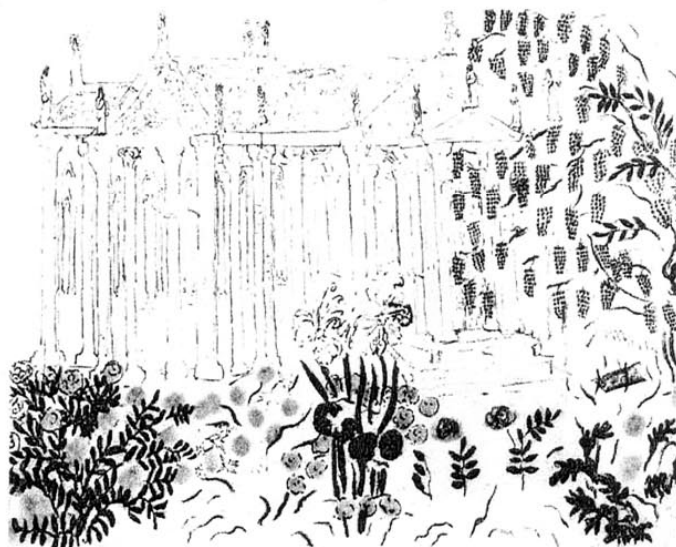
Av GUNNAR EKELÖF

Det är en händelse som ser ut som en tanke att man på årets stora minnesutställning över Hill hängt ett av hans blommande fruktträd från Bois-le-Roi (1877) på alldeles samma plats som ett av Van Goghs blommande fruktträd från Arles (1888) hängde för några år sen, strax efter kriget, när brorsonens stora samling visades på Nationalmuseum. Det rör sig om ett av Hills gracilaste och mest »kinesiska» träd, och det rörde sig om

direkt jämförbara (och jag tycker Malraux går till överdrift då han psykologiserar ihop ungefär vad som helst med vad som helst: sådant är tyskeri). Även om en Van Gogh mottog impulser står han på det hela taget utanför traditionen, men han skapade — tradition. Han var också så mycket mera färdig än den unge

Överst:
En tavla från Hills jullödiggaste skaparperiod 1873—78. Det är en dallrande het sommaridag i Champagne han återgivit på duken.

Denna blyertsteckning härrör från sjukdomsperioden men säkerligen är den oösterbar, då Hill under den långa tid han var sjuk strödde otaliga utkast omkring sig utan tanke på att datera dem.

Av teckningen i tusch och färgkrita hör denna, »Tempel och guldregn», till de vackraste.

Dessa påfåglar äro ritade med färgkritor och härrör också från sjukdomsperioden.

hetsige och bräcklige Hill, vars ännu trevande — mästertligt trevande — oljemåleri så lätt tycks gå att inordna i tiden, därför att han som staffilmålare och som frisk person aldrig hann ut ur och förbi tiden. På hetsen och sprängmarschen kan man i alla fall inte ta miste: det var något helt annat han ville och jag är nästan säker på att han skulle ha slitit håret

(Forts. sid. 5.)

Konstbörser (Forts. fr. sid. 3)

pryder dessutom åtskilliga förfälsknings-
er, som det gäller att se upp för. En äkta
Constable står högt i pris. Kanske skulle
Ni för säkerhets skull låta expertisera Er
tavla. Den kan vara värd ett par, tre tusen
kronor.

*Undertecknad äger en oljemålning av
Albert Joseph Moore, signerad 1883. Tav-
lans storlek är 116x60 cm. I bokverket
World famous painting av Greig Pirie är
A. Moore representerad. Vore tacksam lå
veta vad den kan vara värd. I Sverige är
nog inte Moore så känd. B. L. P.*

Albert Joseph Moore (1841-1893) var
framför allt figurmålare och en av dem
som i mitten på 1800-talet hjälpte till att
förnya det engelska dekorativa måleriet.
Det är riktigt som Ni påpekar att Moore
inte är så särskilt känd i Sverige och vill
Ni absolut sälja Er tavla, bör Ni annonsera
den i någon engelsk konsttidskrift.
Naturligtvis är det omöjligt att göra en
exaktare värdering med ledning av ett
amatörfoto, men en tusenlapp bör Ni väl
minst få för den.

*Äger en originaltsning av Carl Lar-
son: Suzanne och Gunlög. Vilket värde
har denna etsning? V.*

Förmodligen rör det sig här om den ets-
ning, som en gång i tiden medföljde Ord
och Bild som bilaga. Värdet torde inte
överstiga 25 kronor. Upplagen var osig-
nerad.

Carl Fredrik Hill

(Forts. fr. sid. 23.)

Om han sett en del av sina lärlingssaker
på detta vis utställda, fastän vi är tack-
samma för dem. Hills oljemåleri blev en
tors, hur mycket än minnestecknare och
museimän vill ha det till någonting an-
nat. Det är i sjukdomen han är stor, lika
stor som de största. Och vi måste acceptera
även sjukdomen som ett »naturligt»
tillstånd, låt vara att det inte är normalt.
I förbigående inställer sig frågan: är inte
de normala och borgerliga ofta lika
pretentiösa och pockande på uppmärksam-
het, ja, oftare pretentiösa än de avvikande,
egenartade, avsidade — de sökande ar-
tisterna? Till dessa borgerliga kan förresten
många artister räknas, just sådana som
»har framgång», därför att kaka söker
baka. Se på 90-talets tongivande konst-
upplåtning jämförd med vår! Det är först
storsvenskhetens och storborgerlighetens
gradvisa upplösning och den allt närma-
re kontakten med tidens nöd som även
hos oss »skapat en andlig marknad för så-
dant som annars bara hade varit stort för
några få. Och som ändå alltid varit en all-
mänmänsklig realitet.

Stora konstnärer är ojämförbara i allt
annat än sin innersta och djupaste kva-
litet och där händer det att de ter sig
nästan identiska, essentiellt, för att tala
metafysik. Det var inte bara det där trä-
det på sin plats som kom mig att tänka
på Van Gogh utan också väggarnas brist
på balans, på enhetlig stil (åtminstone i
denna hängning). Här ett stycke Corot
(hos Van Gogh blir det Millet), där ett
stycke impressionism, ett försök i konven-
tionell stil eller ett prov på den återupp-
täckta »luminaristiska» riktningen, under-
liga (galghumoristiska?) försök att föga
sig efter tidens staffageidéer (»Väg med sit-
tande hund»). Man har en känsla av att
Hill, ännu instängd i sin personlighet,
rastlöst prövar om den eller den påverk-
ningen har personlig giltighet, om den ena
eller andra metoden kan ge ökad frihet,
och många gånger kör huvudet i väggen,
till slut för många gånger. Det är inte sam-
ma öppet kämpande intensitet som hos
Van Gogh — för att nu en sista gång
nämna hans namn — utan det är en bön-
den intensitet. Men man känner den våld-
samma inre spänningen som en underström
från duk till duk. Oföreställt patetisk blir
den först i och kring utbrottet av sjuk-
domen. De flesta målningarna från denna
tid förstördes som bekant efter omhänder-

tagandet av Hills konstnärskamrater som
ville rädda hans rykte som målare, men
Nationalmuseum kan dock visa ett tiotal
saker, därav sju i olja — från tiden ome-
delbart före interneringen endast en (»De
sista människorna»), de övriga från Doc-
teur Blanche's klinik i Passy-Auteuil där
så många olyckliga genier varit intagna,
med Gérard de Nerval i spetsen. Detta
sjukhus hade en härlig park — möjligen
finns den kvar, för ännu 1918 skildrades
den av Apollinaire — och det är väl trol-
ligt att dessa sista dyrbara oljemålningar
får lokaliseras till den och till den när-
belägna Seinestranden (»Det lutande trä-
det»), som på Hills tid ännu inte var kaj-
belagd, åtminstone inte nedanför Pont
Mirabeau. Fyra av dessa sju målningar
har dragits fram i ljuset först i år, det är
därför jag uppehåller mig vid dem: två
av dem (165-166) är i all sin atavistiska
förenkling praktfulla. Hill har tydligen in-
te orkat mer än tillämpa en teknik han
lärt år 1875, »luminarismen», en art av
mörkljusbilder: en så mättad och mörk
grönska som möjligt (genom undermål-
ning med asfalt) för att himlen skall lysa
desto mer. Detta enkla recept, utgåendet ur
Corots skola och förmedlat till Hill av
hans ungerske vän och lärare Paál, hade
knappast tidigare lämnat resultat. Nu hjäl-
per det honom att på gripande sätt ge
uttryck åt sin kamp mellan mörker och
ljus, mellan hopp och förtvivlan. Under-
barast av dessa dukar är i alla fall »Kyr-
kogården» från Malmö museum. Den vi-
sar Hill som stor kolorist i bara svart och
vitt och för tanken till Ekelunds ungdoms-
dikt »Aldrig kan själens längtan stillas...»

Hur skall man se hans sammanbrott?
Bakom ligger naturligtvis ärlighet och i
»amband därmed psykisk bräcklighet, en
olycka i ateljén (han fick ett fallande tuk-
fönster i huvudet) kan möjligen via en
hjärnskakning ha bidragit att höja den
nervösa temperaturen. Men framför allt
var det ärelystnaden, hetsen, oförmågan
att ge sig själv respekt till mognad. Detta
hänger å andra sidan naturligtvis sam-
man med den psykiska bräckligheten.

Men Hill hade också ovanligt starka
hämningar att kämpa mot, inte bara fa-
miljebandens utan också förebildernas. Ser
man på en Corot-bild som »Trädet och
flodkröken» (147) måste man trots allt
säga att detta olympiska lugn inte rimligt-
vis kan vara ett sant uttryck för vad Hill
kände, bara för vad han ville känna. Det
är en stilövning. Detsamma gäller många
andra tavlor: på mig verkar de ibland
handskar som han prövar för att se om de
passar handen. Kanske är det en förut-
laddad (eller efteråtfattad) mening. I en
målning som »Kyrkogården» är han mänsk-
ligt och konstnärligt adekvat. Därmed
menar jag förvisso inte att det var så tra-
giskt-patetiskt han alltid skulle målat —
det var ju här frågan om ett moraliskt
lägnärke i hans liv — men det hjälpte
honom fram till ett friare föredrag, till
någonting som man skulle kunna kalla
hökännelse. Därmed också befrielse.

Befriad från hämningar, aspirationer,
ärelystnad men, som man alltmer lärt sig
inse, utan att förlora något av handens
och ögats kontroll, fortsatte han sin konst-
närliga gärning i sjukdomen. National-
musei utställning och katalogens uppställ-
ning innebär ett första, kanske inte helt
lyckat försök att klassificera dessa fjärlig-
skimrande ting, vilkas kronologi väl ald-
rig kommer att bli klar annat än i mycket
grova drag. Man gör sig ovillkorligen den
frågan hur det skulle ha gått med dem
om de inte hade varit profetiska, om inte
den moderna konsten efteråt beträtt lik-
nande vägar. Och även — hur vi då skul-
le ha sett på Hills friska konst, vilken
ötvivelaktigt nu kompletteras av hans
sjuka. Och på ett lysande sätt!

Även här kan man tala om en djupnan-
de förståelse. Om Hills alla sjukaste sa-
ker, vittnande om själens gradvisa förstö-
relse och som man hitills varit benägen
att endast tillerkänna ett kliniskt intresse,
skriver sålunda Nordenfalk i Katalogen:
»Dessa blad ger inte bara belegg för sjuk-
domens tilltagande inflytande på formgiv-
ningen utan också det kanske mest över-
tygande beviset för Hills ojämförliga stor-
het som tecknare».